

SALLAI JÁNOS

A magyar rendészettudomány etablációja

A magyar rendészettudomány kutatói és művelői között általánosan elfogadott, hogy a rendészeti tevékenység már az ókori államokban konkrétan tetten érhető, és maga a rendészet szó születése a görög *politeia* szóból származik, ám az akkori funkciója és jelentése nem azonos a mai rendészettel, rendőrséggel.

A rendészet tudománnyá válásának helyét, idejét tekintve mind a hazai, mind a nemzetközi tudomány képviselőinek álláspontja között lényeges eltérés van. Magyarországon az eddigi kutatások szerint a rendészettudomány első megjelenítése *Szamel Lajos* nevéhez fűződik, aki az 1977-es *Magyar közigazgatástudomány* című munkájában¹ a bevezető részben fogalmazta meg a rendészettudományt illető kételyeit. Az előbbi konkrét időpont előtt is megvolt a rendészettudomány iránti igény, vagy ismert annak más kifejezésű jelenléte a szakirodalomban. Például a XVIII. században a Kolozsvári Egyetemen a tanítandó tantárgyak² között ott találhatjuk az államrendészetet és a rendőrséget.

Mára azonban a helyzet egyértelművé vált, mivel a Magyar Akkreditációs Bizottság 2012-es határozata³ elismerte tudományágként a rendészettudományt.

A Magyar Rendészettudományi Társaság (MRTT) 2014 májusában ünnepelte fennállásának tizedik évfordulóját, ennek alkalmából született meg a *Rendészettudományi gondolatok* című kiadvány. E könyvben a rendészet fogalomtörténetének megjelenítése kapcsán a bevezetőben a következőket írtam: „*A létrejött új tudományág azonban arra kötelezi művelőit, hogy a tudományos szakmai kihívásoknak és követelményeknek feleljenek meg, és tárják fel a rendészettudomány múltját, jelenét és kutassák a jövőben rejlő lehetőségeit.*” Ennek szellemében folytattam, és folytatom tovább kutatásaimat a rendészettudomány történetének feltárása területén, és tartom fontosnak

¹ Szamel Lajos: *Magyar közigazgatástudomány*, KJK, Budapest, 1977, 9. o.

² Biró Vencel: A kolozsvári jezsuita egyetem szervezete és építkezései a XVIII. században. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár 1945, 8. o. [Erdélyi Tudományos Füzetek] <http://mek.oszk.hu/08400/08459/08459.pdf>

³ 2012/8/III/2/2. MAB határozat. A rendészettudomány tudományágként való elismerésére elvi támogatás született, de szükség van meg a tartalmi jellemzők és követelmények kidolgozására.

mege erősíteni a magyar tudományos közéletben tudományági besorolást kapott rendszertudományt.

A kutatásaim folytatása során először is megvizsgáltam a számomra autentikus forrásnak számító néprajz- és térképészettudomány kialakulását, tudománnyá válásuk folyamatát. A vizsgálat során azonos tényezőket fedeztem fel: mindkét tudományterület története az ókori időszakra vezethető vissza, de tudománnyá válásuk és annak megerősödése, elismerése Magyarországon a XIX. század második felében kezdődött és a XX. század elején fejeződött be. Azon túl, hogy mindkét vizsgált tudományterületnek szakmai terminológiája, sajátos kommunikációja volt, a tudománnyá válásukhoz még további négy elem, tényező együttes meglétének bekövetkezése vezetett. Ezek a fő tényezők a következők voltak:

- egyetemi oktatás, kutatás, tanszék;
- országos szakmai civilszervezet megléte;
- szakmai folyóirat, tudományos publikációk (a tudományterület elméleti ismereteinek rögzítése, rendszerezése, közreadása);
- a tudományterület tradíciójának megteremtése.

Az előbbieket ismeretében a rendszertudomány vonatkozásában áttekintettem a négy területet, és a következő megállapításokon keresztül kívánom illusztrálni a magyar rendszertudomány etablációját, jelenlétének jogosságát a magyar tudományos közéletben.

A rendszert jelenléte, a rendszert művelőinek oktatása, felkészítése a bevezetőben is említett Kolozsvári Egyetem tematikája ismeretében több évszázada jelen van a hazai egyetemi oktatásban. Önálló egyetemi katedrát csak 2012 után, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem létrejöttével kapott rendszertelméleti tanszék elnevezéssel. A rendszerteti hivatást művelők mindig egyetértettek abban, hogy a rendszert alkalmazók felkészítése tudományos ismereteket igényel. Ezt jelképezi *Pichler Nándor* 1876-ban írt következő mondata: „*Nézetem szerint a rendőrség igazgató hivatalnokainak minden tekintetben tudományosabbnak kell lenniük, mint az itélő bírónak, mert míg a bíró a törvényt és tényálladékat veszi ítélete alapjául és pedig tanácsülésben, a rendőr számtalan esetenél minden anyag hiányával tetteleg fellépni és működni kénytelen.*”⁴ S bár az írás a lehető legjobbkor, a születendő 1881-es rendőrségi törvény kapcsán látott napvilágot, sajnos nem hagyott mély nyo-

⁴ Pichler Nándor: *Nézetek a rendőrségről általában és különösen a fővárosi rendőrségről*. Fand és Frohna Könyvnyomdája, Budapest, 1876, 15. o.

mok a rendőrségi, belügyi vezetésben, mert a következő időszakban sem kapott önálló felsőfokú tanintézetet vagy tanszéket a rendészet (rendőrség, csendőrség). A *Rendőri Lapok* 1895/5. számában egy olvasói levél a következőket írja a rendészet oktatása kapcsán erről az időszakról: „*A mai tanulmányi rendszer szerint ugyanis a rendészetet csak a közigazgatásban adják elő a jogi tanintézetekben, alig 10-10 órában. Azonban a jogi stúdiumok közt előadják a büntetőjog büntetőeljárást.*” A dualizmusban, majd a két világháború közötti időszakban a rendőrség, csendőrség tisztai állománya általában a tisztai kinevezése előtt a Ludovika Akadémián tanult, illetve a jogi egyetemen, továbbá állami felsőoktatási intézményben szerzett diplomát, amely alapul szolgált a tisztai felkészítéshez, kinevezéshez. Ezzel párhuzamosan különböző időtartamban tanfolyamokon szerezhették meg, illetve fejleszthették tovább a rendészeti ismerteket. A második világháború előtt nem jöttek létre a rendészet oktatására specializálódott állami szakintézetek. A második világháború után a politikai fordulatok nyomán a rendészet, honvédelem tisztikarát szinte teljesen kisöpörték, e miatt szükségessé vált egy új tisztikar kinevelése, amelyet szovjet mintára hoztak létre. Ennek a kívánalomnak a teljesítésére a rendészet területén 1947-ben⁵ Rendőrákadémiát⁶ hozták létre: a Belügyminisztérium kollégiumának 1970. május 28-án hozott döntése alapján 1971. szeptember 1-jén megalakult a Rendőrtisztví Főiskola. A főiskolán hároméves nappali és négyéves levelező képzés keretén belül folyt a rendészeti szakértelmiség felkészítése, és folyamatosan napirenden volt a négyéves nappali képzés, esetleg egyetemi szintű képzés megvalósítása. A főiskolai képzésben minőségi változást a bolognai rendszerre történő áttérés hozott, ennek következtében a főiskolán 2008-ban elindult a rendészetivezető-mesterképzési szak, ez később alapul szolgálhatott a főiskola egyetemi karrá válásához.

A Rendőrtisztví Főiskolán, ha megkésve is, de megvalósulhatott a tudományos igényű felkészítés. Az intézmény több évig házigazdája volt a Rendészeti Kutatóintézetnek, majd a Rendészeti Vezetőképző és Kutató Intézetnek, amelyekben lehetőség nyílt a rendészet elméletének kutatására, publikálására, oktatására. Mivel a Rendőrtisztví Főiskola főiskolai besorolású felsőoktatási intézmény volt, az itt oktatók csak más egyetemeken végezheték doktori tanulmányaikat, és más egyetemek tanszékein habilitálhattak. A Nemzeti Közszoigszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának 2012-es megalakulása

⁵ 198.900/1947. (IV/1) B. M. sz. rendelet

⁶ Magyar Rendőr, 1947/1.

gyökeres fordulatot hozott, mindez lehetővé teszi (teheti) a rendészeti doktori iskola létrehozását. Az egyetem szenátusának 131/2013. (IX. 11.) határozata pedig létrehozta a rendészetelméleti tanszéket⁷. 2013-ban a Magyar Akkreditációs Bizottság pozitív döntése nyomán a köztársasági elnök kinevezte az egyetem rendészettudományi területének első egyetemi tanárát.

Véleményem szerint mindezek garanciát jelentenek a rendészettudományi képzési oldalán arra, hogy a rendészettudomány kutatása, oktatása egyetemi szinten valósulhat meg.

„*Semmi sem lehetséges emberek nélkül, de semmi nem tartós intézmények nélkül.*”⁸ Európa egyik atyja, *Jean Monnet* mondása egy-egy tudomány kialakulására, megerősödésére is igaz. Ennek egyik fő megvalósítható formája, ha az azonos tudományterület iránt érdeklődőket egy országos szakmai civil-szervezet összefogja, lehetőséget ad a gondolatok cseréjére, vitákra, tudományos igényű szimpóziumokat, konferenciákat szervez tagjainak. Kiadványaival, szervezeti életével lehetővé teszi a tagok tudomány iránti érdeklődésének kielégítését.

Magyarországon országos jellegű közigazgatási, rendészeti tevékenység 1848 előtt az akkori feudális jellegű társadalmi berendezkedés miatt nem valósulhatott meg. Az első ilyen kísérlet az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc időszakára esett, amikor is a belügyminiszter 1848. szeptember 6-i dátummal, rendeletében „*a Budapesten belügyminiszterileg felállított országos rendőri osztály igazgatásával Hajnik Pál miniszteri tanácsnok bízott meg*”. A rövid, de harcokkal teli időszak nem tette lehetővé az 1849 márciusában kapott feladat teljesítését, az országos rendőrség felállítását, de elindított egy folyamatot. Ennek részeként az 1872-ben megszületett egyesített főváros, Budapest rendőrségéből jött létre az első állami rendőrség. E korszakban, 1862-ben látott napvilágot *Karvasy Ágoston A közrendészeti tudomány* című munkája, amely elsőként fogalmazta meg magyarul a közrendészet-tudomány fogalmát: „*A közrendészeti tudomány (Polizeywissenschaft) azon elveknek foglalataja, melyeknek alkalmazása által az államban a fenyegetődző veszélyek és háborítások közvetlenül elháríthatnak, azoknak káros következtetései megszüntetnek vagy enyhíthetnek, és az emberek fino-*

⁷ A felállított új tanszék fő profilja a rendészet elméletének eddig nem kutatott területeinek feltárása, továbbá a rendészettudomány etablációjának megerősítése, a rendészet tradíciói kutatásának, publikálásának és oktatásának elősegítése az MSc szakon. A rendészettudományi doktori iskola akkreditációja után a rendészetelméleti tanszék válhat a doktori képzés centrumává.

⁸ „Rien n'est possible sans les hommes, mais rien n'est durable sans les institutions.” *Jean Monnet*: Mémoires. Fayard, Paris, 1976, p. 412.

őbb szükségletei, melyeket a magasabb műveltség kíván kielégíttetnek. A veszélyek és a háborítások, melyeknek elhárítása a közrendészeti tudomány tárgyát képezi, származhatnak vagy az emberek gonosz akaratából, vagy azoknak vigyázatlanságából, vagy a természeti elemektől, azaz az emberi akarattól független eseményektől.” Az előbbieken alapszik már nem meglepő, csak érdekesség, hogy az 1878-ban megjelenő szakmai folyóirat neve *Rendészeti Közlöny*. E folyóirat több szempontból fontos szerepet játszott a magyar rendészettudomány történetében. A 2. számában *Vélemény országos gyűlések tartása és egy országos közrendészeti egyesület létesítése tárgyában* címmel⁹ fogalmazódott meg egy rendészettel foglalkozó mozgalom, egyesület elindítására vonatkozó igény. A cikk szerint elérkezett az idő, hogy a jogászokhoz hasonlóan hívjanak össze évente egy országos „rendész-gyűlés”-t, amelynek fő feladata lehetne a rendészeti területen mutatkozó hiányok feltárása, illetve javaslatok megtétele, továbbá sor kerülhetne minden olyan kérdés megtárgyalására, amely a közrendészeti ügyek előmozdítását szolgálja. „Egy ilyen országos gyűlésnek a practikus rendészeti téren működőkön kívül bizonyára teoretikusok, mint például a jogtanárok is szívesen tagjaivá lennének, miért is élémnek az, hogy minden egyes felvetett kérdés úgy a gyakorlat mint a tudomány által felállított elmélet szempontjából is alaposan megvilágítható lenne.”¹⁰ Ebben a szellemben a rendészgyűlés országos egyesületet szervezne, amely az oktatás és a tudomány terén mutatkozó rendészeti hiányosságok pótlására „a közrendészeti egyesület lenne hivatva ezen bajon is és pedig akképpen segíteni, hogy Budapesten egy rendőrképző iskolát állítsanak fel”¹¹. A megfogalmazás azért feltételes módban történt, mert az említett egyesület létrehozásáról, annak működéséről levéltári dokumentumok jelenleg nem állnak rendelkezésre. De a gondolatok *Rendészeti Közlöny*ben való megjelenése arról tanúskodik, hogy a rendészet művelői már az első, 1881-es rendőrségi törvény előtt fontosnak tartották egy tudományos egyesület létrehozását, és a rendészeti¹² képzést.

Később egy másik formában jelenik meg egy civilszervezet, mégpedig a *Közbiztonság (Rendőri Lapok)* kiadójaként, a Magyarországi Rendőrtisztviselők Országos Egyesülete. Ám az egyesület alapításáról, tevékenységéről

⁹ Rendészeti Közlöny, 1878/2., 11. o.

¹⁰ Uo.

¹¹ Uo.

¹² Az egyesület felállítására vonatkozó javaslatban a következő oktatóanyag témaköröket rögzítették: általános, orvosi, katonai és rendészeti ismeretek.

szintén hiányosak a források, annyi tudható, hogy rendőrségi témában könyvkiadó¹³ szerepet is vállalt.

Az első világháború megnehezítette mind a polgárok, katonák, mind a rendészet területén szolgálatot teljesítők életét. 1921-ben vita folyt rendőrákadémia vagy internátus felállításáról. Majd Nagy Valér rendőrkapitány *A Rend* című folyóiratban konkrétan megfogalmazta az igényt „egy rendőrtiszti tudományos szakegylet” létesítésére. Szintén *A Rend* hasábjain jelent meg a bűnügyi értekezletek megtartásáról szóló felvetés, amely megfogalmazta a kriminalisztikatudomány fő területeit, a következőként prognosztizálva a bűnügyi értekezlet jövőjét: „*A most megindult bűnügyi értekezlet kinövi magát tudományos társasággá, előadókat nevel, külső szakférjiakat hív meg előadásaira, előadókat küld ki vidéki kapitányságok bűnügyi értekezleteire s így ápolja azt a csemetét, amiből idővel az a törzs fog fejlődni, amit készen sohasem tudnánk megszerezni.*”¹⁴ A bűnügyi értekezletek megtartásáról, azok témáiról¹⁵ igen, a tervezett tudományos egyletről nem olvashattunk a lap hasábjain, vagy más fórumokon.

A két világháború között több rendőrségi egyesületet ismerünk, ám azok vagy szociális, vagy sportolási célból jöttek létre és működtek.

A második világháború után, a baloldali fordulatot követően a fegyveres erők és rendészeti szervek tagjai számára nem volt kívánatos a civil tudományos szerveződés. Ezt a csendet törte meg az 1990-ben megalakuló Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság¹⁶, valamint a Magyar Hadtudományi Társaság, amelynek van belügyi, határőr, nemzetbiztonsági szakosztálya.

A rendészettudomány tudományos igényű művelésének, újjáélesztésének gondolata 1998 és 2002 között fogalmazódott meg, majd a szakmai élet jeles képviselői 2004-ben hozták létre a Magyar Rendészettudományi Társaságot. A rendészettudományi társaság rendeltetése: a rendészettel kapcsolatos tudományos ismeretek kérdéseinek vizsgálata és az ahhoz kapcsolódó társadalmi tevékenység összefogása.¹⁷

¹³ Például A közbiztonság almanachja 1914. évre.

¹⁴ Bűnügyi értekezlet. *A Rend*, 1921/8., 2. o.

¹⁵ Például Laky Lajos rendőrtanácsos a betöréses lopásokról tartott előadást, míg egy későbbi értekezlet egyebek között az ujjlenyomat-nyilvántartás kiterjesztésével foglalkozott.

¹⁶ Az 1990-ben alapított és 1991-ben a Fővárosi Bíróság által bejegyzett társaság a magyar rendvédelem története iránt érdeklődő szakemberek társadalmi egyesülése. Tagjai a magyar rendvédelem-történet, illetve azzal rokon fegyveres testületek történeti kutatásával és oktatásával foglalkoznak. Tagsága döntően a rendvédelmi testületek személyi állománya, közgyűjtemények munkatársai, felsőoktatási intézmények oktatói köréből kerül ki. <http://szbmrnt.atw.hu/>

¹⁷ Lásd Alapszabály. www.rendeszett.hu

Céljai¹⁸ a következők:

- a rendészettudománnyal és a rendszettel kapcsolatos tudományos ismeretek fejlesztése, az egyes rendészeti problémák tudományos vizsgálata;
- a rendszettel összefüggő és más kapcsolódó szakterületek iránt érdeklődő, azokkal tudományos igénnyel foglalkozó vagy foglalkozni kívánó állampolgárok összefogása; a rendészettudomány fejlődésének szolgálata; a tudományos eredmények gyakorlati alkalmazásának segítése;
- megfelelő fórum teremtése a társaság tagjai részére ismereteik bővítésére, kutatásaik segítésére, szakmai eredményeik terjesztésére, publikálására, szakmai színvonaluk emelésére, továbbá érdekeik védelmére;
- a magyar rendészettudományi élet hagyományainak felkutatása, ápolása, a szakmai egység és az együtvé tartozás érzésének, gyakorlatának erősítése.

A rendészettudományi társaság alapítása óta eltelt tíz évben igazolta a létrejött kapcsán megfogalmazott igény jogosságát, tevékenyen szerepet vállalt a rendészettudomány tartalmának meghatározásában, számtalan tudományos rendezvényt szervezett, illetve együttműködött más intézményekkel, tudományos civilszervezetekkel. Részt vállalt tagjai tudományos, publikációs tevékenységének népszerűsítésében, kiadványok megjelentetésében. Összességében megállapítható, hogy a társaság jelentős szerepet vállalt a rendészettudomány létrehozásában, és garanciát jelent a jövőben is a rendészettudomány etablációjának egy fontos területén a tudományos közélet megszervezésére.

A rendészettudomány civil oldalát erősíti a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karán belül a közelmúltban létrehozott rendészeti elméleti kutatóműhely, amely a rendészettudomány igényes és rendszeres művelését tűzte ki célul. Szintén fontos szerep hárul a fiatal, a rendészeti témát doktori képzés keretei között kutatók egyesületi tagságára (Rendészeti Doktoranduszok Országos Egyesülete), akik rendészeti témájú konferenciák, műhelyviták szervezésével, tartásával járulnak hozzá a rendészettudomány műveléséhez.

Minden tudománynak feladata rögzíteni az elméleti ismereteket, leírni saját, továbbörökítésre szánt ismeretanyagát. Ennek a gyakorlati megvalósulását korábban a tudományos folyóiratok, kiadványok tették lehetővé, ez mára kiegészült az elektronikus változatokkal. A rendészettudományt tárgyaló kiadványok, illetve a rendészettudományi témában közölt írások a XIX. század második felétől folyamatosan, egyre bővülő számban jelentek meg a hazai

¹⁸ Uo.

tudományos és szakmai körökben. A már említett Karvasy Ágoston-kötetet főként a jog- és közigazgatási tudomány művelőinek a rendészettudományral kapcsolatos művei követték. 1869-től a *Közbiztonság* című „rendészeti elméleti és tapasztalati ismereteket terjesztő” szaklap megjelenésével megkezdődött a rendészetelméleti témákat közvetítő folyóiratok váltakozó címmel való kiadása. A *Közbiztonság*ot „váltotta” az 1870 és 1875 között megjelenő *Közrendészeti Lap*, amely céljául tűzte ki a „Parlagon heverő hazai rendészeti szakirodalmunk kiművelését a rendőri törvényhozás és közigazgatás körébe tartozó egyes fontosabb kérdések elméleti fejtegetése által előmozdítani: a rendészet alapelveit a közönség laicus részével is megismertetni”¹⁹. Véleményem szerint az idézett gondolatok magukért beszélnek, és igazolják, hogy a rendészettudomány művelése a XIX. század második felében már szakmai folyóirat szintjén jelen van a hazai közéletben. Ugyanezt a gondolat-sort követi az 1878. október 29-én megjelent *Rendészeti Közlöny*, amely az első számában a rendészeti szakirodalom bővítése céljából közölte *Pázmány Dénes* cikkét a brüsszeli és párizsi rendőrségről, illetve ismertette a magyar rendőri büntető törvénykönyvre vonatkozó javaslatot. Második számától három részben közölte a már említett országos rendészeti gyűlésre, valamint később a tudományos egyesületre vonatkozó elképzeléseket.

1882-ben a sort a többször nevet váltó *Rendőri Lapok* folytatta, és 1907-től *Közbiztonság* néven jelent meg. E lap hasábjain döntően a rendészet gyakorlatával kapcsolatos hírek, tudósítások, cikkek jelentek meg. A *Közbiztonság* túl elméletinek bizonyult a rendőröknek, ezért 1913 és 1914 között új lap született: *A Rendőr*.²⁰

Az első világháború megrázkódtatásai a rendészetet is érintették, ez után egy új típusú lap, *A Rend* látott napvilágot, amelyre nagy hatást gyakorolt a trianoni békediktátum után kialakuló helyzet. „*A Rendnek címében benne van a legteljesebb társadalmi harmónia, benne van az egymásra utalt magyarság összeforrása, benne van a katonás szellem, az önfegyelem, az állami és társadalmi biztonság, – amelyek tragikus hiánya szerencsétlen hazánkat vesztébe sodorta s amelyek helyreállítása nélkül a területében és szellemében ép Magyarország helyreállítását el sem lehet képzelni.*”²¹

1926 és 1934 között a Magyar Kir. Államrendőrség Detektívtestülete Nyugdíjpótló és Segélyező Egyesületének gondozásában havi két alkalom-

¹⁹ Közrendészeti Lap, 1870/1., 1. o.

²⁰ Kriskó Edina: A Közbiztonságtól a Rendőrkutyáig. Rendőrségi lapok a második világháborúig. Belügyi Szemle, 2013/1., 84. o.

²¹ A Rend, 1921/1., 1. o.

mal jelent meg a *Magyar Detektív*²², illetve ezzel párhuzamosan 1927 és 1931 között *A Rendőr: A Magyar Detektív* 1934. március 1-jei számában lord *Trenchard* londoni rendőrfőnök írásában a következőt olvashatjuk: „*A bűnügyi rendőrtisztviselő nemcsak egész energiáját, tudását, képességét és szorgalmát az élet-halálharc szolgálatában kénytelen állítani, de ezen felül még olyan rátermettséggel, helyenként zsenialitással kell rendelkeznie, mintha csak valami megleveledő divatos bűnügyi regény vagy filmjáték romantikus detektívalakja lenne.*” A szerző konkrétan utalt a londoni kriminológiai és rendőrtudományi iskolára, amely az előbbieket szellemében készítette fel a rendőr tisztviselőit.

A rendészet szempontjából jelentősebb folyóiratnak a két világháború közötti időszakban az 1934-ben induló *Magyar Rendőr* bizonyult, amely a rendőrhivatás legújabb elméleti és gyakorlati problémáit közölte.

Ebben az időszakban magas színvonalú csendőrségi és rendőrségi évkönyvek kiadására is sor került, ezek a mai napig forrásként szolgálnak a rendészet, a rendőrség, csendőrség története kutatóinak. A publikációnak nem célja a csendőrség történetének megjelenítése, de mivel a csendőrség is látott el rendészeti feladatokat, ezért fontosnak tartom megemlíteni, hogy 1893-tól jelentek a csendőrségi zsebkönyvek és a csendőrségi lapok, amelyek a második világháború után, a csendőrség feloszlásával megszűntek.

A második világháború után átértékelődött a rendészeti szervek (rendőrség, határőrség, ÁVH) szerepe, ez a korábban kiadott folyóiratok betiltásához vezetett. Ez után először „szolgálati használatos” szakmai lapok jelentek meg, mint például a határőrségnél a *Hazáért*²³, majd a rendőrségnél a *Magyar Rendőr*²⁴.

A második világháború előtt 49 évfolyamot megérvő *Belügyi Közlöny* 1945-től *Rendőrségi Közlöny* címmel, 1951-től ismét *Belügyi Közlöny* néven jelent meg, és a belügyi tárcára vonatkozó jogszabályok utasítások, ismertetőik szerepeltek benne. 1953-ban a Belügyminisztérium egy új szakmai tudományos folyóiratot jelentetett meg, a *Rendőrségi Szemlét*. A folyóirat szerzőinek fontos feladataként a gyakorlati tapasztalatok megfogalmazását, közzétételét említette a szerkesztőbizottság, szem előtt tartva továbbá a sze-

22 Kriskó Edina: i. m. 85. o.

23 A *Hazáért* című határőrségi lap később *Határőr, Ország Határ* magazin néven futott, majd a határőrségnek a rendőrségbe való 2007. decemberi beolvastásakor megszűnt.

24 1947. január 1-jén jelent meg a *Magyar Rendőr* első száma. Utódja a *Zsaru Magazin*.

mélyi állomány kommunista nevelését. A folyóiratot a korszaknak megfelelően szolgálati használatra minősítéssel adták ki.

Jelentős fordulatot hozott a rendészeti területen a Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0023. számú, szigorúan titkos parancsa: a BM Kollégium 1962. április 12-i döntése alapján a minisztérium előtt álló feladatok magas szintű végrehajtása érdekében „*olyan egységes elméleti folyóiratot kell kialakítani, amely az egész Belügyminisztériumban felmerülő elvi, politikai és szakmai kérdéseket tudományos színvonalon elemzi és magyarázza*”. Ennek végrehajtása érdekében 1963. január 15-től az addig kiadott *Rendőrségi Szemlét, Büntetésvégrehajtási Szemlét és a Testnevelési és sport szemlét* egyidejű megszüntetéssel beolvastotta a havi megjelenésű *Belügyi Szemlébe*. A folyóiratot nyolc–tizenkétezer példányban adták ki. A korszak sajátosságai szerint az egyes szakmai területek által jelzett mellékleteket szigorúan titkos minősítéssel látták el. A folyóirat többszöri névváltoztatás ellenére ma is működik, és a magyar rendészettudomány zászlóshajója. A *Belügyi Szemlének* több mint ötvenszer volt melléklete a *Külföldi Figyelő*, benne az akkori külföldi rendészeti szakma jelentősebb érdeklődésre számot tartó írásokkal.

A korábbi Rendőrtiszti Főiskolán a *Főiskolai Figyelő* és az *Új Rendészeti Tanulmányok* összeolvasásából 2000-től jelenik meg a *Magyar Rendészet*. Napjainkban ez a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának tudományos lapja.

A előbbieket mellett különböző rendészeti területeken is léteznek szakmai tudományos folyóiratok hagyományos és elektronikus formában, például a *Határrendészeti Közlemények*.

Összegezve megállapítható, hogy a XIX. század második felétől, a modern rendészet kialakulásától, a rendészet elméletét tudományos igényességgel kutató személyeknek adott volt a publikálási lehetőség, így a leírtak elérték a rendészeti szakmai köröket, és a végrehajtó állományhoz.

A rendészettudomány tradicionális jelenlétét a rendészetfogalom történeti áttekintésével kívánom megjeleníteni. Nem terveztem e publikációval a rendvédelem kifejezést vitatni, mert úgy gondolom, hogy a következőkben bemutatott rendészet, közrendészet, rendészettudomány mintegy másfél százados jelenléte magáért beszél. Az elmúlt évtizedben hosszú időszakot zártunk le: a Magyar Tudományos Akadémia elismerte a rendészettudományt. Ennek a folyamatnak véleményem szerint az első emblematisz állomása Karvasy Ágoston említett kötete volt.

²⁵ Ugyanakkor Karvasy első legsikeresebb műve *A politikai tudományok, rendszeresen előadva. Az első kötet „az alkotmányi politikát, az általános igazgatási politikát, az igazságszolgáltatási politikát,*

A Karvasytól²⁵ korábban idézett rendészeti fogalom véleményem szerint az első magyar nyelven megalkotott rendészeti fogalom, amelynek főbb gondolatai ma is időtállóak. A rendőri tevékenységekről a következőket írta: „*A rendnek és bátorságnak fenntartása, és minden veszélynek megelőzésére, (a)mi célja a rendőri intézménynek, a rendőrségnek többféle tevékenységet ki kell fejteti, ezen tevékenységek pedig a következők: az észlelő megelőző, viszszanyomó és felfedező tevékenység.*”

1865-ben jelent meg *Pauler Tivadar* könyve, a *Jog és államtudományok encyclopaediája*. Ebben egyebek között a közrendészetet is tárgyalja. Német szerzők, valamint Karvasy Ágoston munkáira hivatkozva a következőképp vélekedik a rendészet fogalmáról: „*Az államadalom végcéljai létesítésére, a jogsértések lehetőleg megelőzésére, a társadalmi rendet fenyegető veszélyek elhárítására, azok káros következményeinek megszüntetése szükséges; az e cél közvetlen elérésére alakított intézetek a rendészet köréhez számítanak; a rendészeti politika, vagy rendészettan annál fogva azon elvek rendszeres foglalata, melyek szerint a belbátorságot és a polgári rendet fenyegető veszélyek közvetlenül elhárítandók, azoknak káros következményeik megszüntetendők.*”²⁶ Pauler már nem általános veszélyek felszámolásáról, hanem konkrétan a jogsértések megelőzéséről, és a társadalmi rendet fenyegető veszélyek elhárításáról beszél. Pauler szerint a rendészet fő feladata a polgári rend fenntartása. A fogalomból jól kiolvasható a köz- (állami) és magánbiztonság védelme.

Ebben az időben a rendészet elterjedését, elfogadását jellemezte, hogy a korszakban megjelenő lexikonok szerzői már szükségesnek ítélték a lexikonok szócikkei között a rendészet végrehajtójának, a rendőrségnek a szerepeltetését. Így például az *Egyetemes Magyar Encyclopaedia*²⁷ 1873-ban a következőket írta a rendészetről: „*A rendőrség, azon intézkedések összessége, melyek az államban a rend és közbiztonság fenntartására és védelmére hivat-*

és a politikatudományt” tartalmazza, a második kötet a státuszgazdasági tudománnyal foglalkozik, míg a harmadik tárgya a „*fináncstudomány*”. Amint első fő művéből is kitűnik, Karvasy igen széles skálán merített a tudományokból. Főként a jog- és a közgazdaságtudomány területén alkotott kiemelkedőt. A rendészettudomány művelőinek az első kötet negyedik része izgalmas, amely a „*rendőrségi tudomány*” címen elsősorban a népesedés kérdéseit, az oktatás- és művelődésügyet, a szegényügyet, a közbiztonság és sajtószabadság, illetve cenzúra kérdéseit; az állampolgárok személyi biztonságának egyes elemeit (beleértve a ma is idetartozó témákon kívül például a párbaj, a magzatelhajtás, az óvodák, a közszükségleti cikkek szükséges kínálatának és elfogadható árának biztosítása stb. kérdéseit is); az egészségügyet, a tulajdonbiztonságot (a bűncselekményeken kívül a tűz, az árvíz, a járványos állatmegbetegedések elleni védekezésre is kitérve); és végül a rendőrség kezelését tárgyalja.

²⁶ Pauler Tivadar: *Jog és államtudományok encyclopaediája*. Emich Gusztáv, Pest, 1865, 231. o.

²⁷ *Egyetemes Magyar Encyclopaedia* XI. kötet. Szent István Társulat, Buda-Pest, 1873

nók, s melyeknek végrehajtása az államkormány felügyelete alatt álló közegek által teljesítettik... A megkülönböztetés közbiztonsági és jóléti rendőrség között sokat veszített előbbi fontosságából, miután a jóléti rendőrségnek nagy részét, mint nem rendőrségi ténykedést a közigazgatás többi ágaiba osztották be.” Ugyanerről 1884-ben a Magyar Lexikon²⁸ a következőket rögzítette: „A rendőrség (lat. politia; gör. politeia; m. államigazgatás) valamely államban a közbiztonság, jólét, a társadalom és az állam szabad fejlődése fölött való gondoskodással megbízott hatósági intézmény, mely azonban az igazságszolgáltatástól el van különítve. A rendőrség a gyors segély nyújtására rendkívüli hatalommal van felruházva és a rend érdekében parancsokat és rendeleteket büntetés kiszabása mellett is hozhat, s a közbiztonság fenntartására rendőri vétségeknél büntetést is alkalmazhat, továbbá tiszte valamely titokban elkövetett bűn felfedezésére minden lehető elkövetni.”

A modern rendészet kialakulása a polgári Magyarországon formálódó rendőrségre is hatást gyakorolt. Így a Budapest-fővárosi rendőrségről szóló 1881-es XXI. törvénycikkek a fővárosi (állami) rendőrség feladatait rögzítő 2. szakaszában már jól nyomon követhető, hogy megalkotásánál az akkori rendészettfogalmat vették alapul. Így a törvény 2. §-a szerint a fővárosi rendőrség feladata volt: „Működési területén a személy- és vagyon-biztonságot megóvni, a békét és közrendet fentartani, a büntetőtörvények, a rendeletek és szabályrendeletek megszegését, a véletlenségből vagy bármily természetű mulasztásból eredhető veszélyeket és károkat lehetőleg megakadályozni, a megzavart rendet és békét helyreállítani, az ezek ellen vétőket kipuhatolni és megfenyítés végett az illetékes bíróságnak vagy hatóságnak feljelenteni, illetőleg átadni, s általában a figyelő, megelőző és felfedező rendőrség feladatait a jelen törvény keretén belül teljesíteni.”

A rendészet és a közigazgatás közötti kapcsolat a kezdetektől vita tárgya volt. Ezt igazolják a Grünwald Béla által megfogalmazottak is. 1884-ben a következőket írta „A közigazgatás harmadik nagy funkciója az egyesekkel szemközt a rendészet. A rendészet az állam azon tevékenységét jelenti, mellyel a külső lét biztonságát, mely az emberi fejlődés fő feltételeinek egyike, megadja az állam polgárainak. A rendészet tárgya tehát valamely közveszélyes tényező s feladata a védelem a tényező hatása ellen [...] nem lehet saját rendszere, hanem a beligazgatás rendszeréhez alkalmazkodik, s a rendészet-

²⁸ Magyar Lexikon XIV. kötet. Az egyetemes ismeretek encyklopaediája. Wickens és Waldl Könyvnyomdája, Budapest, 1884

²⁹ Grünwald Béla: A közigazgatás és a személyi élet. Budapest, 1884, 222. o.

nek ugyanazon rendszere van, mint a beligazgatásnak [...] a rendészet tevékenysége (negatív) fenntartó és oltalmazó.”²⁹

Grünwaldhoz hasonlóan Csiky Kálmán is a közigazgatás részeként határozta meg a rendészetet. 1889-ben kifejtett álláspontja szerint, a rendőri igazgatás – mint közigazgatási tevékenység – súlypontja az egyén létfeltételeinek megteremtése, vagyis hogy a „személynek úgy a természet, mint, az emberek fékezhetetlen ereje részéről fenyegetett biztonsága megóva és védelmezve legyen. Az államhatalomnak e célra irányított tevékenysége, intézkedései és intézményeinek összessége képezi a rendészetet és az erre vonatkozó közigazgatási jogszabályok alkotják a rendészet jogát.”

A korszak sokszínűségét jelzi, hogy a rendészet témakörében többen, főként a közigazgatásban dolgozók ragadtak tollat, hogy kifejtésük véleményüket. Ezt a sort színesíti Kovács Pál is, aki 1887-ben kecskeméti jogakadémiai tanár, és a rendészet fogalmát a következőképpen jelenítette meg: „A rendészet alatt értem tehát az állam lakosok külső életfejlődését fenyegető veszélyek elhárítása a közigazgatási tevékenységeket.” Megjegyezte, hogy a rendészet magában foglalja a végrehajtói hatalom tevékenységét meghatározó és irányító jogszabályokat és az állami intézmények összességét is. Ez után a rendészetet a következő három fő ágazatra osztotta:

1. államrendészet, helyesebben állambiztonsági rendészet (állambiztonságot fenyegető veszélyek megelőzése, elhárítása);
2. közrendészet, helyesebben társadalombiztonsági rendészet (társadalmi közrend, csend fenntartása);
3. közbiztonsági, helyesebben személy- és vagyonbiztonsági rendészet (egyes személyek vagyon batorlétének megóvására vonatkozó végrehajtó hatalmi tevékenység).

A titkos rendészetrel nem vagy csak érintőlegesen foglalkoztak a rendészet művelői. Ezek közül kiemelkedik Fekete Gyula, aki a *Jogtudományi Közlöny* 1877. október 19-i számában *A titkos rendészet jellege, és szervezetéről* címmel írt publikációt. A szerző a titkos rendészetet a „közönséges rendészet-igazgatás” egyik kivételes orgánumának definiálta, amelynek a következő két alapvető formája a

- polgári titkos rendészet (amelynek feladata a rablók, tolvajok, gonosztevők ellenőrzése. Ezt a szerző egyszerűen csak polgári rendészetnek nevezte).
- politikai rendészet (az állam biztonsága ellen irányuló bűntettek, vétségek, népmozgalmak titkos ellenőrzésével foglalkozik).

Mint minden új, így a rendészet is kereste a helyét. A XIX. század második felében többször vitáztak a jog és a közigazgatás jeles művelői. Így egyebek között a *Magyar Közigazgatás* 1896. május 3-i számában is ismét előkerült a rendészet kontra közigazgatás vita. *Kiss Mihály* írásában³⁰ kifejtette, hogy a közigazgatás a rendészetből fejlődött ki, és a rendészetelmélet tárgyalása vezetett a közigazgatási jog elméleti alapjainak felismeréséhez. Véleménye szerint a rendészet és a közigazgatás is az állam szervezeti cselekvősége, a közigazgatás fogalmi köre azonban bővebb, mint a rendészeté, továbbá megállapítása szerint a közigazgatásnak van rendészete, de a rendészet maga nem közigazgatás, de van igazgatása, azonban a rendészet követi a közigazgatást. A szerző a rendészetet a következőket értette: „a rendészet pedig azon államszervezeti cselekvőség mely pozitív és negatív irányban kényszerjoggal felruházva biztosítani törekszik, a közfejlődés érdekében kifejtett államszervezeti működés sikerét az emberi cselekvőségből vagy mulasztásból származó veszélyek ellenében”. Kiss Mihály írására *Falcsik Mihály* a következőképp reflektált: „a rendészet a közigazgatás egyik ága, amely megelőző állami tevékenység hárítja el amaz akadályokat, melyek az állam célok elérését veszélyeztetik”³¹. S bár mindkét szerző azonos forrásokra utal, mégis a rendészet kapcsán ellentétes következtetésekre jutottak. A vita lezárásaként Kiss Mihály megjegyezte, hogy az élet iskolája tanította meg, hogy a közigazgatást el kell választania a rendészettől. A vita a *Magyar Közigazgatás* lapjain lezárult ugyan, de a szakmai közéletben azóta is folyamatosan jelen van. Így napjainkban is vita tárgya a rendészettudomány más tudományágakhoz való viszonyulása, a közrend, a közbiztonság fogalma stb.

Az 1906-os *Magyar Jogi Lexikon* a modern állam rendkívül fontos ágának tartja a rendészetet. A rendészet címszó alatt kitér arra, hogy a rendészet egyetemes jellegű, közérdekű közigazgatási funkció, amely a közigazgatás teljes ügykörét áthatja. A rendészet fogalom, tevékenység felvezetésében a lexikon utal a *Robert Mohl* és *Lorenz von Stein* közötti vitára, és *Concha Győző* rendőrségről szóló tudományos műveire.

A rendészeti szakmai berkeken belül a rendészettudomány művelői által megalkotott rendészet fogalma és a rendészetet gyakorlatban is megtestesítő egyik legfontosabb intézmény, a rendőrség feladatai között a hasonlóságok jól tetten érhetők. Így nem meglepő, hogy az 1909-ben kiadott *Rendőri Lexikonban* a következőket olvashatjuk: „Rendészet alatt értjük az állam belügyi

³⁰ Kiss Mihály: Közrendészet. A rendészet és közigazgatás. Magyar Közigazgatás, 1896/18.

³¹ Magyar Közigazgatás, 1896/20.

igazgatásának a közrend és a közbiztonság fenntartására irányuló, kényszerítő hatalommal rendelkező tevékenységét. A rendészet tehát állami feladat. A többi igazgatási ágaktól független, és önálló. A rendőri feladatok köre az ismert hármas felosztás szerint magában foglalja a megelőzést, a megakadályozást, és a felderítést. A tételes rendőri jogon túli ezen körben kell helyet foglalnia a diszkréciónárius jognak is melynek ugyancsak sohasem szabad e határokat átlépnie.” A lexikonban összefoglaltak a korszak szabályzataiban is megjelennek. Újdonsága, hogy elsőként rögzítette a rendőrség diszkréciónárius jogait, ami a mai napig él. Az 1907-ben kiadott *Magyar Jogi Lexikon* a rendészetet egyértelműen közigazgatási funkcióként határozza meg, bár elismeri, hogy a rendészetnek van önálló funkciója is, mint például „...a bűncselekmények elkövetésének megakadályozása ezzel kapcsolatban személy és vagyonbiztonság fenntartása”.

A napjainkban ismert és használt közrend, közbiztonság fogalmak pontos meghatározására már a XX. század első évtizedeiben történtek próbálkozások. Ezek közül is kiemelném a Révai Nagy Lexikonban által közétettet. E szerint: *Közrend: az állam és társadalom rendje együttvéve, vagyis az embereknek a jog és természet határai közt való szabad együttélése. Közbiztonság: az a társadalmi rend, melyben az egyéni, társadalmi és állami feladatok megvalósítására törekvő egyéni és együttes működésben bekövetkező zavar vagy veszedelem ellen a lehetőségig biztosítva van, a bekövetkezett veszedelmek pedig elháríthatnak és azok okozóival szemben meg is torolthatnak.*

A rendészet, rendőrség témakörében a XX. század elején kiemelkedőt alkotott Concha Győző³², a magyar közjogtudomány egyik legjelesebb képviselője, a politika és alkotmányelmélet konzervatív felfogású művelője, akinek eszméi, rendőrséggel, rendészettel kapcsolatosan kifejtett véleménye a mai napig elismerést vált ki a szakmai közegekben. Széles körű munkássága az államtan (politika), az alkotmányjog és a közigazgatás-tudomány kérdéseit fogta át. *Politika* című művében³³ kifejtette, hogy „a közrend embereknek közös célra való együttműködése, melyet a jog és a természet határol, de a mely működés a jogi és természeti határok közt, nemcsak az állami szerveknél, de a magánosoknál is szabad”. Továbbá definiálta az állam és a társadalom rendjét: előfeltételeinek létesítését és biztosítását a rendőrség feladata-

³² Jogtudor, egyetemi tanár, az MTA levelező tagja, 1846. február 10-én Marcalton született. Családjá a XIX. század első felében vándorolt be Milánóból és Nagyszombaton telepedett le. Concha Győző iskoláit Pápán és Győrött a bencések gimnáziumában végezte; a jogot 1864–1868-ig a budapesti egyetemen hallgatta, s egy félévre Stein Lőrincz előadásaira ment Bécsbe.

³³ Concha Győző: *Politika*. Budapest, 1905, 308. o.

ként határozta meg. Szerinte a rendőrség a társadalmi rendet állandó őrkdés-sel, támadások megakadályozásával, és a megzavart rend helyreállításával, továbbá a támadások tényleges megszüntetésével, illetve a jogrend helyreállításával tudja fenntartani. E gondolatok a mai napig érvényesek.

A rendészet sokszínűségére és a közigazgatáshoz való tartozására utal tan-könyvében *Kmety Károly*, amikor arról ír, hogy (az igazgatási rendőrség) „*annyiféle ez a rendészet ahány köre van a közigazgatásnak*”. Továbbá véle-ménye szerint a rendészetet a veszélyforrások alapján lehet megkülönböztet-ni, amely lehet:

- biztonsági (amely az emberi jogellenes akaratból eredhető veszély megelő-zésére szolgál);
- igazgatási (tárgyat, érdeket, életviszonyt fenyegető veszélyek megelőzése);
- politikai (nemzetiségi, sajtórendészet);
- közrendészeti (egyesek jogellenes akaratából eredhető veszély elhárítása)³⁴.

A hazai és a nyugat-európai rendészet, rendőrségek jó ismerője volt *Dornik Henrik*, aki személyesen is tanulmányozhatta egyebek között a párizsi, bécsi, berlini rendőrségek munkáját, és összehasonlította a magyar állapotokkal. Megállapította, hogy a német, angol és a francia nyelv azonos szót használ a rendőrségre mint szervezetre, és a rendészetre mint funkcióra. Magyarorszá-gon a XIX. század elején a nyelvújítás után találkozhatunk először a rendőr szóval, ami ekkor szervezetet és funkciót is jelölt, majd a XIX. század köze-pétől egyértelművé válik a rendészet és rendőrség tartalmi elhatárolódása. Dornik Henrik 1922-es előadását megjelenítő írásában egyértelműen fogal-maz a rendőrség és rendészet viszonyáról: „*a rendőrség az a közhatalmi szerv, mely a fennálló jogrendet a közvetlenül fenyegető veszéllyel ellen kény-szerítő eszközökkel is megvédeni tartozik*”. Ebből jól kitűnik, hogy a rendőr-ség nemcsak egy fegyveres őrszervezet, hanem egyben hivatal is. Továbbiak-ban még ír arról, hogy véleménye szerint a rendőrség jogosítványa nem terjed ki mindenre, amit rendészetnek neveznek, mert szerinte minden igaz-gatásnak megvan a rendészete.

Tomcsányi Móric jogász, egyetemi tanár, az MTA tagja, 1929-es székfog-lalójában kiemelt figyelmet szentelt a rendészet témakörének. Így külön vizs-gálta a rend, közrend, jogrend összefüggéseit, a rendőri funkció célját. Meg-állapította, hogy nagyon sok esetben nagyon nehéz a határ megvonása a rendőri és a közigazgatási funkciók között. Egyetértett Concha Gyözővel,

³⁴ Kmety Károly: A magyar közigazgatási jog kézikönyve. Budapest, 1905, 294–295. o.

hogy a rendőri funkciónak elengedhetetlen ismérve a szabad mérlegelés, azaz a diszkrecionalitási jog. Tomcsányi véleménye szerint a „rendőri ténykedés is a közigazgatás körébe tartozik, a rendőri igazgatás csak egy faja a közigazgatásnak”.

A történelem különös fintora, hogy a rendészetfogalomról pont a legvésezterhesebb időkben született könyv³⁵, amikor a jogi korlátok nélküli rendészet vált a „társadalomirányítás” alapvető eszközévé. Szerzője, Tóth József szerint „Olyan a rendészet mint a tükör, amely az állam mindenkori képét annak jogi struktúrájában visszatükrözi”.

A magyar közigazgatás kiemelkedő ismerője, tudósa és szolgája Magyar Zoltán fő művében a következőket írta a rendészetéről: „rendészet a közrendnek az egyesek által való megzavarása elleni védekezést értik. A rendészet a közigazgatásnak egyik ága, amelynek hatásköre a közigazgatás minden más ágába belenyúlik, ezért tartozik az általános igazgatáshoz (72. §), de célja határozottan körül van írva: az általános nyugalom, biztonság és a rend biztosítása. A rendészet nem pozitív, hanem védő, elhárító tevékenység. Ebben is különbözik a szakirányú közigazgatástól, amelynek pozitív feladatai vannak.”³⁶

Magyar Zoltán a rendészet feladatait a következő fő csoportokba sorolta be:

- A közrend fenntartása, s ha kell, helyreállítása.
- A közbiztonság fenntartása.
- A politikai vagy államrendészet.
- Közigazgatási rendészet.
- Igazságügyi rendészet.
- A rendőri büntetőbíráskodás.

A XIX. század végén és a XX. század elején megfogalmazott rendészetfogalmak között jól érzékelhetők az átfedések, és az, hogy a rendészet feladatainak végrehajtója többnyire (de nem kizárólagosan) a rendőrség. Ez azonban mára már nem ilyen egyértelmű, ugyanis a rendőrség mellett más rendészeti szerv is jelen van.

A második világháború után a magyar rendészet és közigazgatás teljes átalakítására került sor. Mivel Magyarországon a második világháború után hatalomra jutó baloldal a rendészet eszméjét az előző korszak szülöttjének, a polgári jogfejlődés termékének tulajdonította, ezért a szocializmus időszaká-

³⁵ Tóth József: Rendészetfogalom a nemzeti szocialista államban. Eger, 1938, 167. o.

³⁶ Magyar Zoltán: Magyar közigazgatás. Budapest, 1942, 280. o.

ban a fegyveres erőket és a fegyveres testületeket szovjet mintára szervezték meg. A második világháború utolsó éveiben a rendészet militarizálódott, és a szocialista években megerősödött. Azzal, hogy a szocializmus időszakában a rendőrség feladatrendszerébe utalták a titokrendészeti feladatokat, megismétlődtek a Habsburg-időszakban tapasztaltak, így a rendőrség az állampolgárok számára újra népszerűtlenné vált, többségük elutasító volt a rendőri állománnyal. Ebből adódóan a rendészet, a közigazgatás-tudomány művelői is csak később fordítottak érdemi figyelmet a rendészet fogalmának tisztázására, újbóli megfogalmazására. Az 1972-ben megjelent közigazgatási tankönyvben leírtak szerint: „*a szocialista államban a rendészet államigazgatási ágazat, amely a közrend és a közbiztonság védelmezésére hivatott, továbbá, hogy a szakágazatok rendészeti feladatait nem a rendészeti apparátusnak, hanem a szakágazati szerveknek kell ellátniuk*”³⁷. A rendszerváltás után Szamel Lajos, visszanyúlva a gyökerekhez, megállapította, hogy „*a rendészet úgy határozható meg, mint olyan állami tevékenység, amely a közrend megzavarásának megelőzésére, a közvetlen zavaró magatartás megakadályozására és a megzavart rend helyreállítására irányul*”³⁸.

Szamel Lajos mellett szintén maradandó rendészetfogalmat alkotott Magyar államigazgatási jog tankönyvében Berényi Sándor. Szerinte „*A rendészet közigazgatási tevékenység, s mint ilyen, elsősorban olyan hatósági tevékenységnek minősül, amelynek célja a közbiztonság, a közrend jogilag szabályozott rendjének megóvása, fenntartása, a közreműködés a megsértett jogrend helyreállításában. A rendészet a közigazgatás legrégebb tevékenysége.*”³⁹

A rendészet közigazgatási jellegét erősíti a Baraczka Róbertné és Szikinger István szerzőpáros megállapítása, e szerint „*Rendészetten azt a közigazgatási tevékenységet értjük, amelynek feladata a közbiztonság és a közrend, valamint az állampolgárok személyes biztonságának megóvása, továbbá közreműködés a megsértett rend helyreállításában*”⁴⁰.

A fogalmak iménti bemutatása alapján megállapítható, hogy a rendészet a modern államban az a közigazgatási tevékenység, amelynek társadalmi rendeltetése a jogellenes emberi magatartásokból keletkező veszély elhárítása.

37 Berényi Sándor: Magyar államigazgatási jog, különös rész. Tankönyvkiadó, Budapest, 1972, 255. o.

38 Szamel Lajos: A rendészet és a rendőrség jogi szabályozásának elméleti alapjai. Rendészeti Tanulmányok, 1992/1., 7. o.

39 Berényi Sándor: Magyar államigazgatási jog. Különös rész. ELTE ÁJTK, Budapest, 1993, 213. o.

40 Baraczka Róbertné – Szikinger István: A rendészeti igazgatás. Magyar Közigazgatási jog. Különös rész európai kitekintéssel. Budapest, 1999, 383. o.

A rendészet mai helyzetét illusztrálja és egyben a jövőre vonatkozó képet fest Finszter Géza. E szerint: „*A rendészettudomány az állam- és jogtudományoknak azon ágazat, amelynek kutatási tárgya a rendészet szervezete, működése és a rendészeti jog. A rendészettudomány sajátos módszertana azoknak a társadalomtudományi metodikáknak az összessége, amelyek alkalmaznak a kutatási tárgy feltárására. A rendészettudomány rendszere visszatükrözi a rendészeti rendszerre jellemző struktúrát.*

A rendészet tana azoknak a tudományos módszerekkel feltárt fogalmaknak és törvényszerűségeknek a rendszerbe foglalt összessége, amelyek alkalmasak a rendészet működésének, szervezetének és jogi szabályozásának leírására és fejlesztésére. A rendészet tana a gyakorlati tapasztalatok, az empirikus tények szintetizálásával elméleti tudást és gyakorlati ajánlásokat kínál a rendészet

- *társadalmi rendeltetésének és történelmi gyökereinek a feltárásához,*
- *a tevékenység kritikai elemzéséhez,*
- *a szervezet célszerű kialakításához,*
- *a rendészeti jog megalkotásához,*
- *a működés hatékonyságának növeléséhez és törvényességének erősítéséhez,*
- *a rendőri teljesítmények méréséhez és a minőségbiztosításhoz,*
- *a szakmai követelmények és értékek megteremtéséhez,*
- *a rendészet anyagi-technikai és módszertani szükségleteinek a felméréséhez,*
- *az állomány kiválasztásához, képzéséhez, valamint a továbbképzéshez és a karrier megtervezéséhez,*
- *a rendészeti menedzsment kialakításához,*
- *a rendészetnek a közigazgatás szervezetébe történő ellentmondásmentes illeszkedéséhez,*
- *a rendészet és a társadalom együttműködésének elősegítéséhez,*
- *egyes rendészeti tevékenységek társadalmasításához,*
- *a rendészeti hatóságok és a magánrendészetek együttműködéséhez,*
- *a rendészetnek a bűnözés kontrolljához való hatékony hozzájárulásához,*
- *a rendészeti feladatok kijelöléséhez a büntető igazságszolgáltatás előkészítő szakaszában,*
- *a rendészet nemzetközi integrációs együttműködésének támogatásához,*

41 Finszter Géza: A társadalomtudományok és a rendészet. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Rendészettudományi gondolatok. Írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalakulásának egyévtizedes jubileuma alkalmából. Magyar Rendészettudományi Társaság, Budapest, 2014, 13–30. o.

- a rendészeti stratégiák megalkotásához, a büntető politika alakításához, végül
- a rendészeti reformok sikeres tervezéséhez és végrehajtásához.”⁴¹

A rendészettudomány etablációját vizsgálva megállapítható, hogy a rendészet szervesen illeszkedik Magyarország polgárosodási, modernizálódási folyamatába, és a XIX. század második felétől folyamatosan jelen van. A több mint százötven éves időszak elméleti, gyakorlati munkája nyomán a rendészettudomány egyetemi katedrát kapott, művelői ma már több hagyományos és elektronikus tudományos folyóiratban publikálhatnak, így az évek folyamán bőséges lett a szakirodalma. A rendészettudományért tenni akarók, illetve a rendészettudomány iránt érdeklődők számára különböző szakmai, tudományos civilszervezetek kínálnak lehetőséget tudományos viták, konferenciák, szimpóziumok és más rendezvények megszervezésével, lebonyolításával, kiadványok sokszorosításával. A rendészettudomány etablációjának megerősítéséhez vezethet a rendészeti doktori iskola közeljövőben várható elindulása, illetve tovább erősíthetné egy önálló rendészeti kutatóintézet felállítását. Fontosnak tartom továbbá, hogy ne vesszenek el azok a tapasztalatok, elméleti és tárgyi emlékek, amelyek ma még különböző helyeken (Budapest, Körmen, Apátistvánfalva, Tarnaméra stb.) fellelhetők. Ezért célszerűnek tartanám ezek közös múzeumi intézménybe szervezését.

A rendészettudomány etablációját erősítik az EU-ban⁴² és más külföldi országokban is zajló törekvések is, ezek lényege a biztonság felértékelődése folytán egy hiteles rendészettudomány létrehozása, beágyazása a tudományok rendszerébe.

IRODALOM

Balla Zoltán: A rendészet fogalmának tisztázásához. *Magyar Közigazgatás*, 2000/1.

Benárd Ágost: Magyar Rend. Magyar közrendet népszerűsítő könyvtár, Budapest, 1939

Beregnyi József (szerk.): Rendészettudományi szöszedet. A magyar rendészeti szervek által gyakrabban alkalmazott szakmai szócikkek gyűjteménye. Magyar Rendészettudományi Társaság, Budapest, 2008

Borbély Zoltán – Kapy Rezső: A 60 éves magyar rendőrség 1881–1941. Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat, Budapest, 1942

Christián László: Alternatív rendészet. PhD-disszertáció. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar, Budapest, 2010

⁴² Hans-Gerd Jaschke: Rendészettudomány. Egy európai megközelítés. Cepol, 2008.
https://www.cepol.europa.eu/sites/default/files/PGEAPS_summary_hungarian.pdf

- Concha Győző:** A rendőrség természete és állása szabad államban Székfoglaló értekezés. MTA, Budapest 1901
- Concha Győző:** Politika. Budapest, 1905
- Csiky Kálmán:** A magyar állam közigazgatási joga II. kötet. Budapest, 1889
- Dornik Henrik:** Külföldi rendőrségek. A német, osztrák és francia rendőrségek szervezete és működése. Pátria, Budapest, 1916
- Dornik Henrik:** A rendőrség intézményének fejlődése. Budapest, 1922
- Ernyes Mihály:** A magyar rendőrség története. Belügyminisztérium, Budapest, 2002
- Fekete Gyula:** A titkos rendészet jelentősége és szervezetéről. *Jogtudományi Közöny*, 1877/43.
- Fekete Gyula:** A centralizáció természetéről és viszonyáról a rendészeti igazgatáshoz. *Jogtudományi Közöny*, 1878/38.
- Finszter Géza:** Európai rendészeti modellek és a magyar rendőrség. Kriminológiai Közlemények, 57. Budapest, 1999
- Finszter Géza:** A rendészet rendszere. In: **Irk Ferenc (szerk.):** Kriminológiai Tanulmányok 39. OKRI, Budapest, 2002, 37–71. o.
- Finszter Géza:** A rendészet elmélete. KJK-Kerszöv, Budapest, 2003
- Finszter Géza:** Rendészet – rendvédelem közjogi megközelítésben. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, IX. Pécs, 2008
- Fórizs, Sándor:** International Perspectives on Police Education and Training. In: **Stanislas, Perry (ed.):** International Perspectives on Police Education and Training: Police training and education in Hungary. Routledge of Taylor & Francis Group, London–New York, 2014, pp. 175–192.
- Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.):** Rendészettudományi gondolatok. Írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalapításának egy évtizedes jubileuma alkalmából. Magyar Rendészettudományi Társaság, Budapest, 2014
- Hacker Ervin:** A világháború hatása a kriminalításra. Pécs, 1925
- Hautzinger Zoltán:** A kriminalisztika és a rendészettudomány határterületei. *Magyar Rendészet*, 2015/1.
- Ivancsics Imre:** Hozzászólás a rendészet meghatározásához. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények I. Pécs, 2002, 2–7. o. <http://www.pecshor.hu/periodika/2002/ivancsics.pdf>
- Jaschke, Hans-Gerd – Bjørgo, Tore – Romero, Francisco del Barrio – Kwanten, Cees – Mawby, Robin – Pagon, Milan:** Perspectives of Police Science in Europe. Final Report, Cepol, April 2007
https://www.cepol.europa.eu/sites/default/files/website/Research_Science/PGEAPS_Final_Report.pdf
- Jaschke, Hans-Gerd – Neidhardt, Klaus:** Moderne Polizeiwissenschaft als Integrationswissenschaft. Ein Beitrag zur Grundlagendiskussion. *Polizei & Wissenschaft*, Nr. 4, 2004
- Jaschke, Hans-Gerd:** Rendészettudomány. Egy európai megközelítés. Cepol, 2008
https://www.cepol.europa.eu/sites/default/files/PGEAPS_summary_hungarian.pdf
- Kántás Péter:** A rendészet fogalmához. *Új Rendészeti Tanulmányok*, 1997/1.

- Karvasy Ágost:** A közrendészeti tudomány. Pest, 1862
- Karvasy Ágost:** A közrendészeti tudomány és culturpolitika. Pest, 1870
- Katona Géza:** A kriminálpolitikai és a rendészettudományi fogalomrendszer analízise, az egységes fogalomhasználat biztosítása. 4. sz. előtanulmány az átfogó rendészeti stratégia társadalmi vitájához. Budapest, 2008
- Katona Géza:** A rendészettudomány terminológiája, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 13. Pécs, 2012 <http://www.pecshor.hu/periodika/XIII/katona.pdf>
- Kedvessy György:** Országos és Pest városi rendőrtügyi szabályrendeletek. Pest, 1872
- Keleti Géza:** A bűnügyi múzeum. *A Rendőr*, 1921. február
- Kmety Károly:** A magyar közigazgatási jog kézikönyve. Budapest, 1905
- Korinek László:** A bűnügyi tudományok helyzete. *Magyar Tudomány*, 2007/12.
- Korinek László:** Rendészet a tudásalapú kockázati társadalomban. *Belügyi Szemle*, 2011/1.
- Kovács Pál:** Rendészet. *Jog*, 1887/17.
- Kovács Tamás:** A rendészettudomány a modern társadalomban. Pécs, 2011 <http://www.pecshor.hu/periodika/XII/kovacs.pdf>
- Kriskó Edina:** A Közbiztonságtól a Rendőrkutyáig. Rendőrségi lapok a második világháborúig. *Belügyi Szemle*, 2013/1.
- Magyary Zoltán:** Magyar közigazgatás. Budapest, 1942
- Malatinszky Jenő:** Rendészeti codex I. rész. Közbiztonsági rendészet. Állami rendészet. Budapest, 1926
- Markovich Miklós:** A szaklap problémája. *A Rendőr*, 1927/1.
- Márkus Dezső (szerk.):** Magyar Jogi Lexikon hat kötetben. Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest, 1907
- Mohl, Robert:** Die Polizey-Wissenschaft. Tübingen, 1832
- Nagy János:** A község rendészete. Martineum Rt., Szombathely, 1941
- Nagy Valér:** Van-e külön rendőri tudomány? *A Rendőr*, 1928. február
- Nyíri Sándor:** Rendészet az alaptörvény tükrében. *Belügyi Szemle*, 2012/10.
- Parádi József (szerk.):** A magyar rendvédelem története. Osiris Kiadó, Budapest, 1996
- Parádi József:** Rendvédelem vagy rendészet. *Belügyi Szemle*, 2001/2.
- Patyi András:** „Rendészet – közigazgatás – bírói jogvédelem. Aktuális gondolatok a rendészettudomány kapcsán. *Belügyi Szemle*, 2013/1.
- Pauler Tivadar:** Jog- és államtudományok encyclopaediája. Emich Gusztáv, Pest, 1865
- Pavlik Ferenc – Laky Imre:** Határrendészet. Pátria, Budapest, 1907
- Petrovics László:** Közrendészeti tudomány és a magyar rendőri gyakorlat. Budapest, 1884
- Pichler Nándor:** Nézetek a rendőrségről általában és különösen a fővárosi rendőrségről. Fanda és Frohna Könyvnyomdája, Budapest, 1876
- Rédey Miklós – Laky Imre (szerk.):** Rendőri lexikon. Közrendészeti és büntetőjogi tudnivalók betűrendes kézikönyve. Pátria, Budapest, 1909
- Salgó László – Tóth László:** Rendészet a jogállamban. *Magyar Rendészet*, 2004/1.

- Sallai János:** Néhány rendészeti fogalom a múltból. Pécs, 2008 <http://www.pecshor.hu/periodika/2008/sallai>
- Sallai János:** A rendészet fogalmának kialakulása és történetének áttekintése- Rendészettudományi gondolatok. Magyar Rendészettudományi Társaság, Budapest, 2014
- Sas Ferenc:** A 125 éves fővárosi rendőrség története. Magyar Rendészettudományi Társaság, Budapest, 2006 <http://www.rendeszet.hu/documents/A125eveselsozvoval.doc>
- Spaller Endre:** A rendészettudomány bevezetője. *Magyar Rendészet*, 2004/1.
- Szabó András:** Helyet kér a rendészettudomány. *Magyar Rendészet*, 2004/1.
- Szabó Imre:** A rendészettudomány múltja, jelene és jövője. 2011 http://www.bm-tt.hu/cucok/letolt/rendtudtar/RendeszettudomanyMagyarorszagon_v5_szabo.pdf
- Szamel Lajos:** Magyar közigazgatás-tudomány. Budapest, 1977
- Szamel Lajos:** A modern rendészet-fogalom és következményei. In: **Ádám Antal (szerk.):** Jubileumi tanulmányok. Janus Pannonius Tudományegyetem Jogtudományi Kar, Pécs, 1985, 253–264. o.
- Szamel Lajos:** A rendészet és a rendőrség jogi szabályozásának elméleti alapjai. MTA Államtudományi Kutatások Programirodája, Budapest, 1990
- Szamel Lajos:** A rendészet és a rendőrség jogi szabályozásának elméleti alapjai. *Rendészeti Tanulmányok*, 1992/1.
- Szamel Lajos:** A polgári magyar közigazgatás-tudomány. In: **Lőrincz Lajos (szerk.):** Közigazgatás-tudományi Antológia. Államigazgatási Főiskola–ELTE Államigazgatás Jogi Tanaszék, Budapest 1994, 121–138. o.
- Szikinger István:** A magyar rendvédelmi jog alapjai. *Rendvédelem-történeti füzetek*, 2012/26. http://epa.oszk.hu/02100/02176/00012/pdf/EPA02176_rendevedelem_torteneti_fuzetek_2012_26_133-140
- Szilágyi János:** A tűzrendészet fejlődése az őskortól a modern időkig. Budapest, 1960
- Tisza Miksa:** Magyarország rendőrségének története. 2. kiadás. Pécs, 1925
- Tomcsányi Móricz:** Rendészet – közigazgatás – bírói jogvédelem. Budapest, 1929
- Vásárhelyi Gyula:** Rendészet. Rendőri büntetőbíráskodás, a rendőri hatóságok és közegek részvétele a büntügyi nyomozásban. Rendőrigazgatás. Budapest, 1911
- Virányi Gergely:** Gondolatok a rendészettudományhoz. Pécs, 2002 <http://www.pecshor.hu/periodika/2002/viranyi.pdf>
- Zsoldos Benő:** A rendészeti törvények angol ősei. *Jogállam*, 1934. január–február

EGYÉB FORRÁSOK

- Szervezeti és szolgálati utasítás a m. kir. csendőrség számára. 1887
A Rendőr, 1927/1.
Rendőri Lapok, 1882/3.
 Rendőrségi almanach. Budapest, 1923
Rendőrségi Szemle, 1953/1.

Magyar Közrendészet, 1890–1891
Magyar Rendőr, 1934/1.
Magyar Detektív, 1926/1.
Detektív Szemle, 1923. október 15.
A bűnügyi rendészet. *Ügyvédek Lapja*, 1901/39.
A Rend, 1921–1923
A rendőrkutya, 1934
Közbiztonság (Rendőri Lapok) I–XIV. évf.
Közbiztonság, 1869/1.
Közrendészeti jog 1–2. *A Jog*, 1894/37.
Közrendészeti Lap, 1870/1.
Belügyi Szemle, 1962–2014

1840. évi IX. törvénycikk a mezei rendőrségről
1871. évi XL. törvénycikk a gátrendőrségről
1881. évi XXI. törvénycikk a Budapest-fővárosi rendőrségről
198.900-1947. IV/1. B. M. rendelet
A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0023. sz. parancsa. Budapest, 1962. július 18.
1974. évi 17. törvényerejű rendelet az állam- és közbiztonságról